

Fra verdensmål til konkret handling – Naturtiltag på landbrugsbedrifter

Samsø d. 9. januar 2019

Landskonsulent Heidi Buur Holbeck

SEGES

STØTTET AF
Promilleafgiftsfonden for landbrug

Mål 15: Beskytte, genoprette og støtte bæredygtig brug af økosystemer på land, bekæmpe ørkendannelse, standse udpining af jorden og tab af biodiversitet

07-06-2019 2

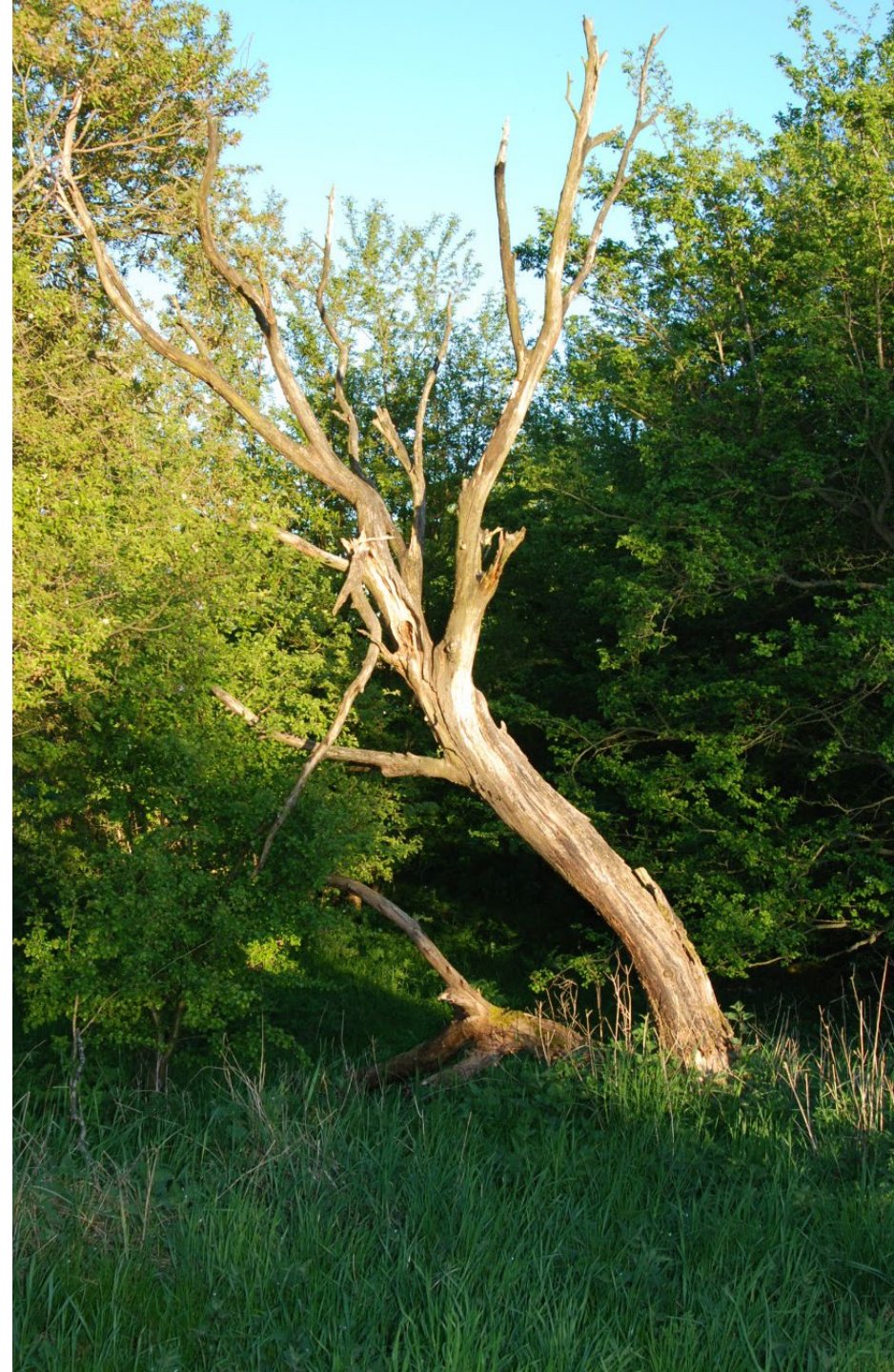
FN'S 17 VERDENSMÅL FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING

Delmål 15

- **15.1** Inden 2020, sikre bevarelse, genoprettelse og bæredygtigt brug af økosystemer på land og i ferskvand, specielt skove, vådområder, bjerge og tørrområder i henhold til forpligtigelser under internationale aftaler.
- **15.5** Tage omgående og væsentlig handling for at begrænse forringelsen af naturlige levesteder, stoppe tab af biodiversitet og, inden 2020, beskytte og forhindre udryddelse af truede arter.
- **15.9** Inden 2020, integrere økosystem- og biodiversitetsværdier ind i national og lokal planlægning, i udviklingsprocesser, og i fattigdomsbekæmpelsesstrategier og redegørelser.
- **15.a** Mobilisere og betydeligt øge de finansielle ressourcer fra alle kilder til at beskytte og bruge biodiversitet og økosystemer bæredygtigt.

SEGES

FN's globale mål for biodiversitet

I 2010 skrev Danmark sammen med 192 andre lande under på 20 såkaldte Aichi-biodiversitetsmål. Målene er globale og udstikker vejen til at stoppe nedgangen og genoprette biodiversiteten senest i 2020.

15:48 | 22.11.2018 |

Er vi på vej mod en "Paris-aftale for naturen"?

De nuværende mål for at bremse klodens dramatiske tab af natur, Aichi-målene, løber ud i 2020 uden at blive realiseret til fulde. Lige nu er forhandlere samlet til FN-topmøde i Egypten, hvor de bl.a. skal diskutere en ny plan, og her lader mange sig inspirere af vedtagelsen af den globale klimaaf tale, men der skal bedre kommunikation og mere opmærksomhed til.

Investing in biodiversity for people and planet

FN's biodiversitetskonvention og FN's strategiske plan for biodiversitet 2011-2020. Her er 20 delmål.

07-06-2019 5

Eksempler:

- I 2020 er arealer med landbrug, skovbrug og akvakulturer forvaltet bæredygtigt, så beskyttelsen af mangfoldigheden sikres
- I 2020 er mindst 17 pct. af landarealet beskyttet gennem effektivt og ligeligt forvaltede og velforbundne systemer
- Senest i 2020 er incitament og støtteordninger, som er skadelige for biologisk mangfoldighed elimineret, udfaset eller omdannet med henblik på at minimere eller undgå negative effekter, og positive incitament for beskyttelse og bæredygtig brug af biodiversitet er udviklet og anvendt, i overensstemmelse og harmoni med Biodiversitetskonventionen og andre relevante internationale forpligtelser under hensyn til nationale socio-økonomiske tilstande.
- I 2020 er udryddelsen af kendte truede arter forebygget og deres beskyttelsesstatus, særligt for arter med størst tilbagegang, er forbedret og opretholdt.

SEGES

Danmarks biodiversitetsstrategi 2014-2020

- Den forrige regering havde **"Naturplan Danmark"**
- Nuværende regering har **"Naturpakke"** (fra 2016)

Aftale om Naturpakke

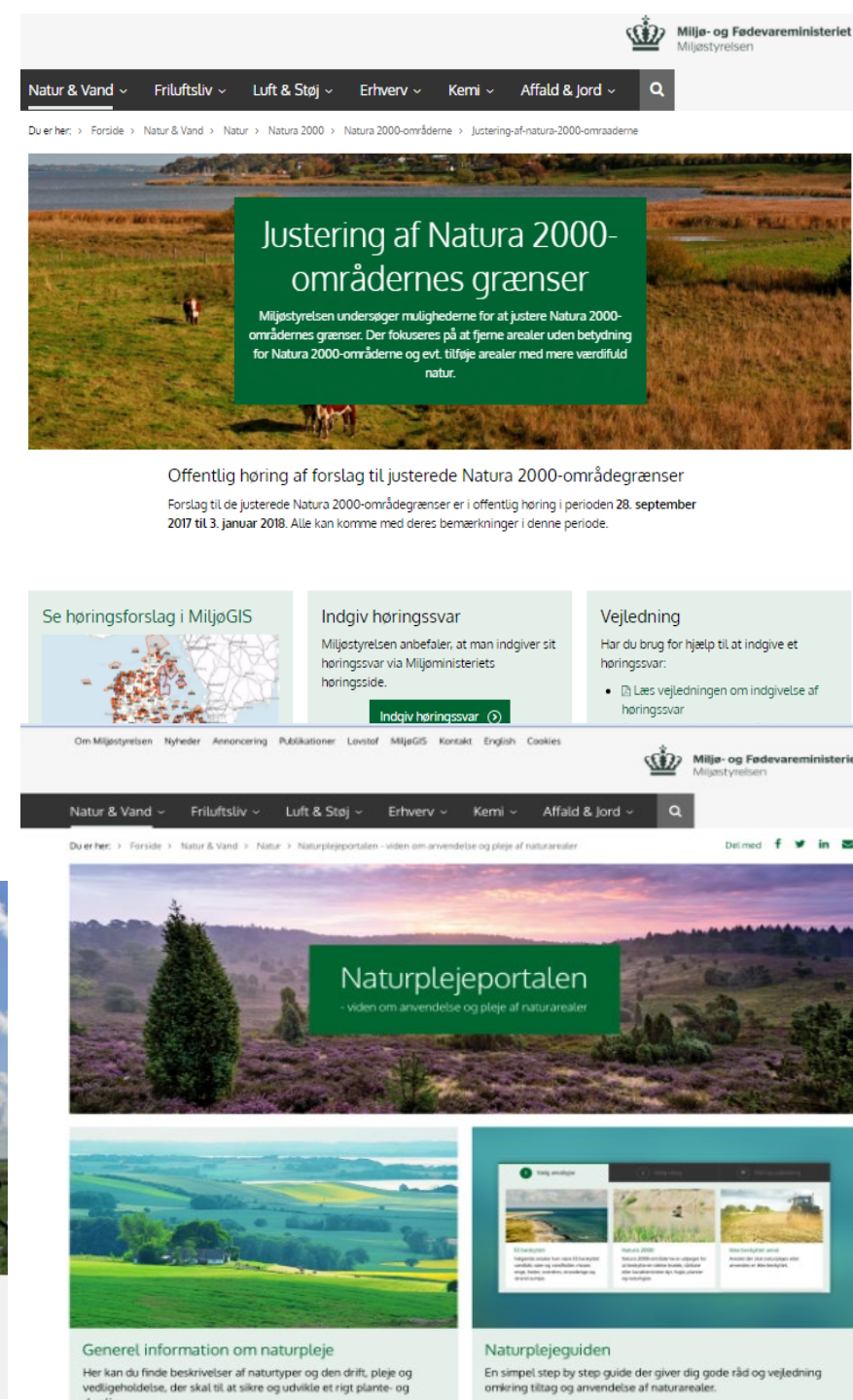
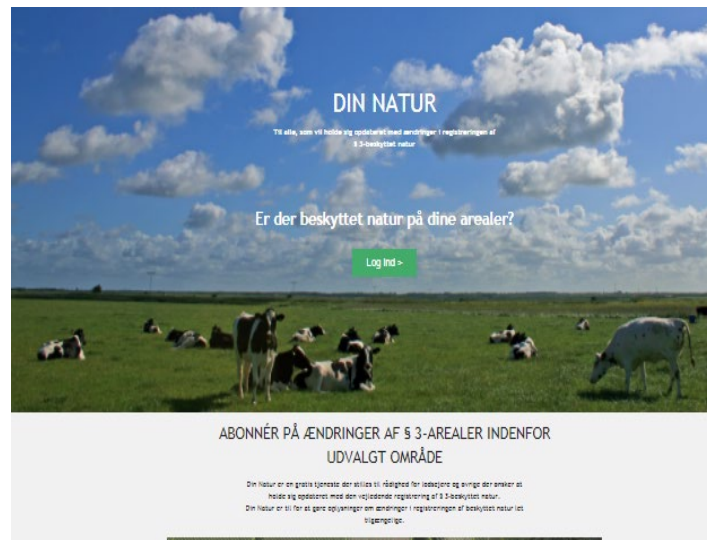
Maj 2016

Naturpakkeinitiativer

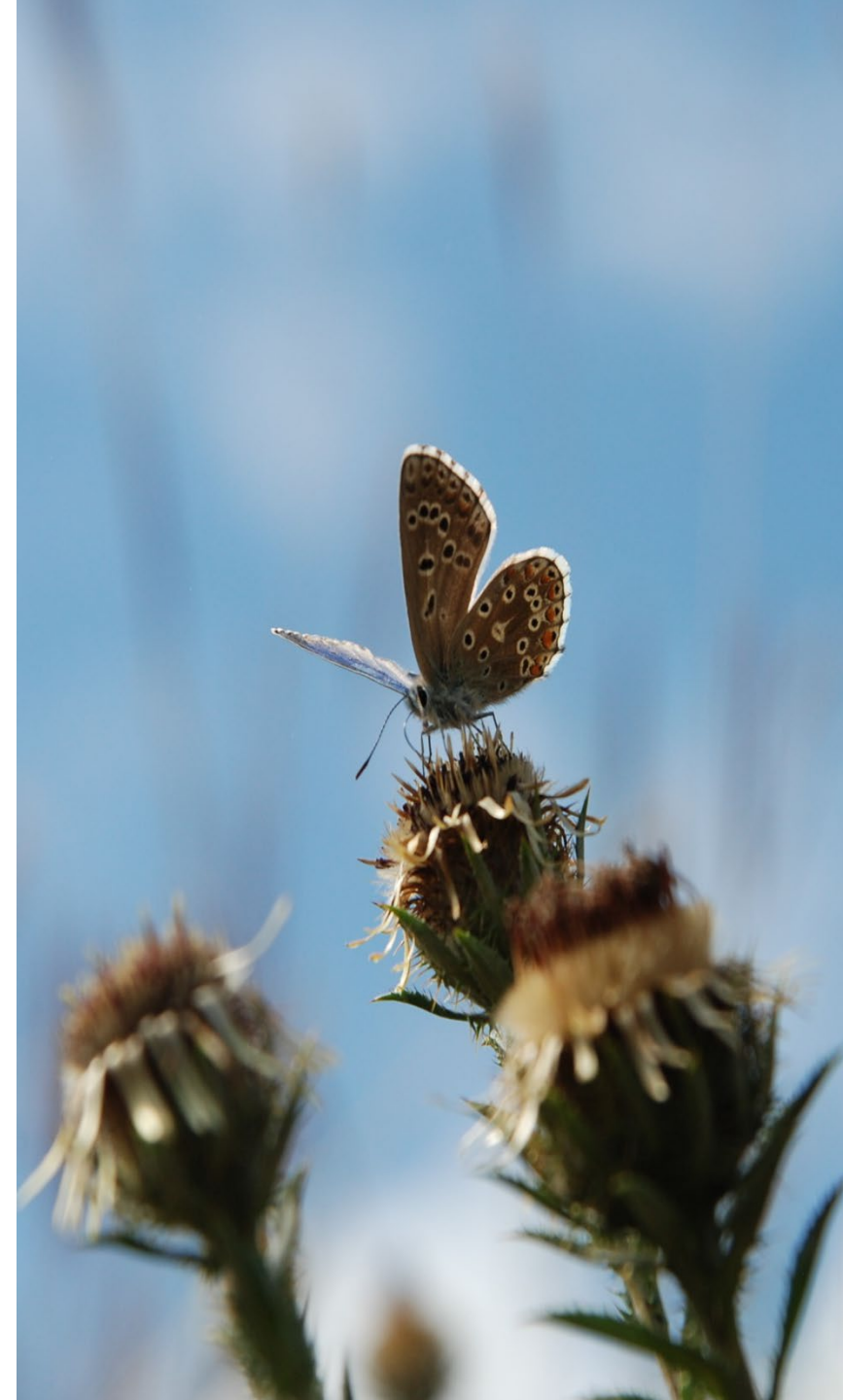
- Styrket informationsniveau
- Natur på landbrugsskolerne
- Permanent genopdyrkningsret
- Erstatningsnatur
- Ammoniakregulering
- Justering af Natura 2000-områdeafgræsning

SEGES

Natur og biodiversitet

- *Natur, er et åbent begreb uden præcis definition*
- *Biodiversitet er mangfoldigheden af levende organismer*
- *Biodiversitet omfatter variationen inden for og mellem arterne, samt mangfoldigheden af økosystemer (Fra FN's biodiversitetskonvention).*
- *Danmark har tiltrådt biodiversitetskonvention om at standse tilbagegangen i biodiversitet inden 2020.*

Hvorfor skal landbruget have fokus på biodiversitet?

9

- Fordi 39 pct. af de danske arter er i tilbagegang
- EU og FN's biodiversitetsmål skal nås
- Landbruget kan være en aktiv og værdsat medspiller i naturplejen
- Det handler også om "License to produce"

BEVARINGSSTATUS FOR NATURTYPER OG ARTER

Habitatdirektivets Artikel 17 rapportering

Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

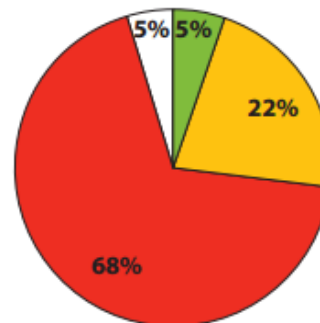
nr. 98

2014

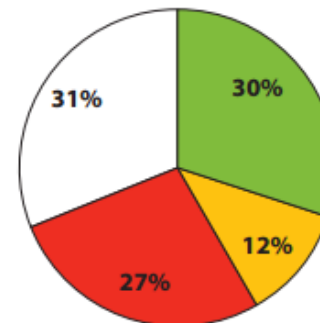

AARHUS
UNIVERSITET
DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Naturtyper

Arter

Bevaringsstatus

- Gunstig
- Moderat ugunstig
- Stærkt ugunstig
- Ukendt

Biodiversitet handler om prioritering

- Udgangspunkt i at bevare de mest værdifulde arter og levesteder først
- Forsvinder de mest sjældne arter, kommer de måske aldrig tilbage igen
- Forvaltning for de sjældne arter gavner også de almindelige arter, men sjældent omvendt

Brandmandens lov

1. BEVARE værdifulde arealer med høj naturværdi
2. BESKYTTE og forbedre delvist ødelagte arealer med potentielt høj naturværdi
3. GENOPRETTE og lave ny natur i sammenhæng med eksisterende

SEGES

Tegning: Frits Ahlefeldt

NATURPLEJERE HAR EN ENESTÅENDE MULIGHED FOR AT GØRE EN VIGTIG FORSKEL FOR NATUREN

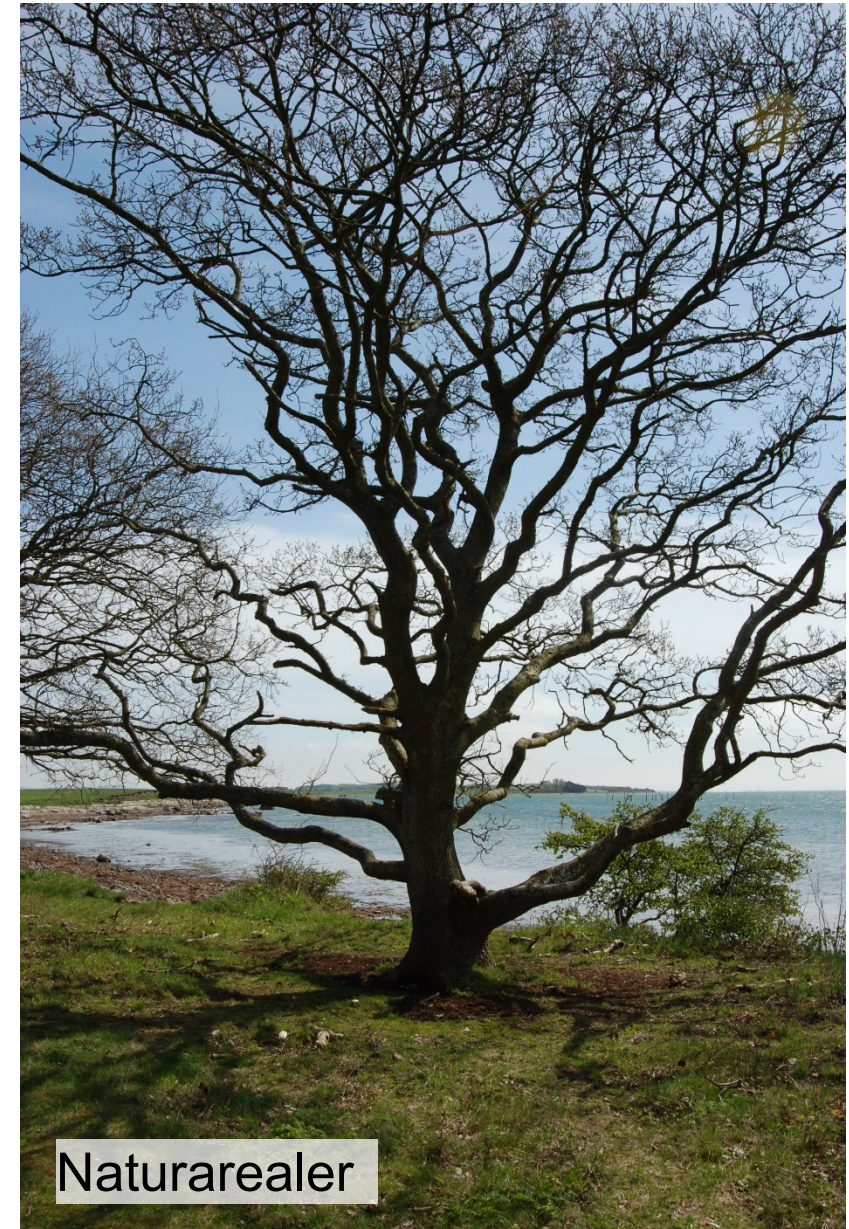
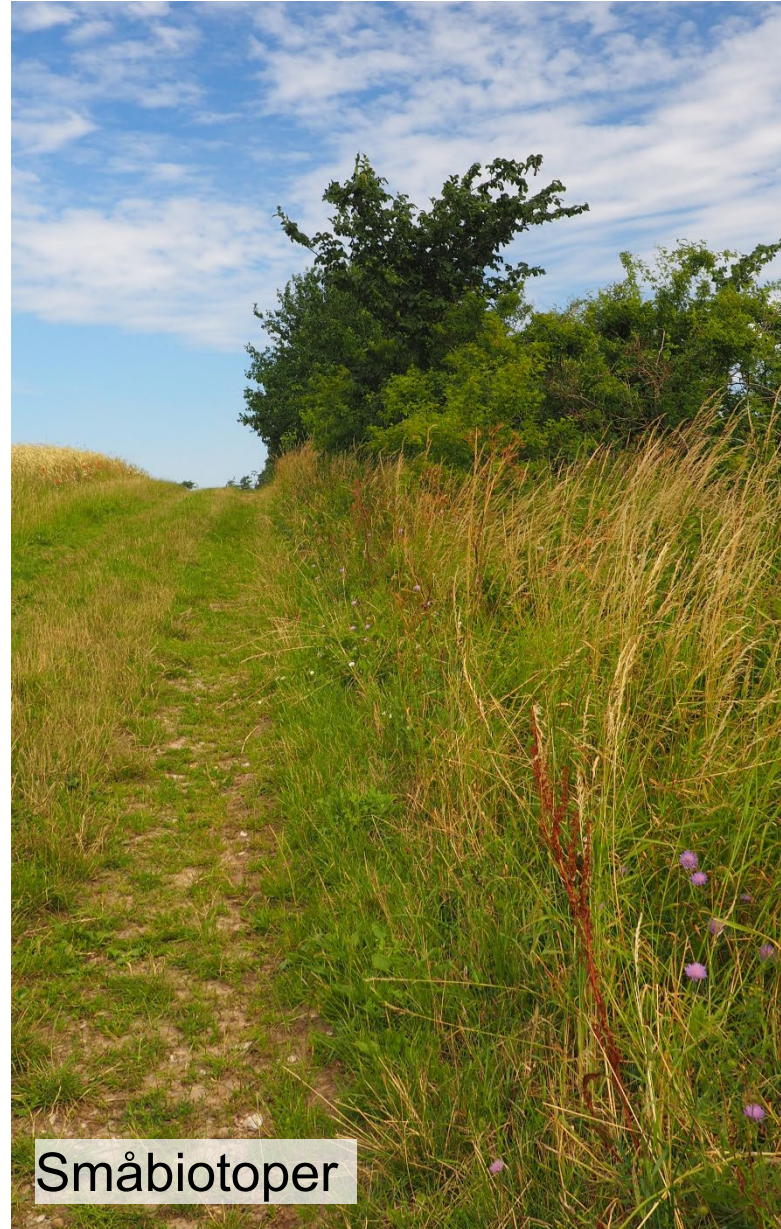

Markfirben

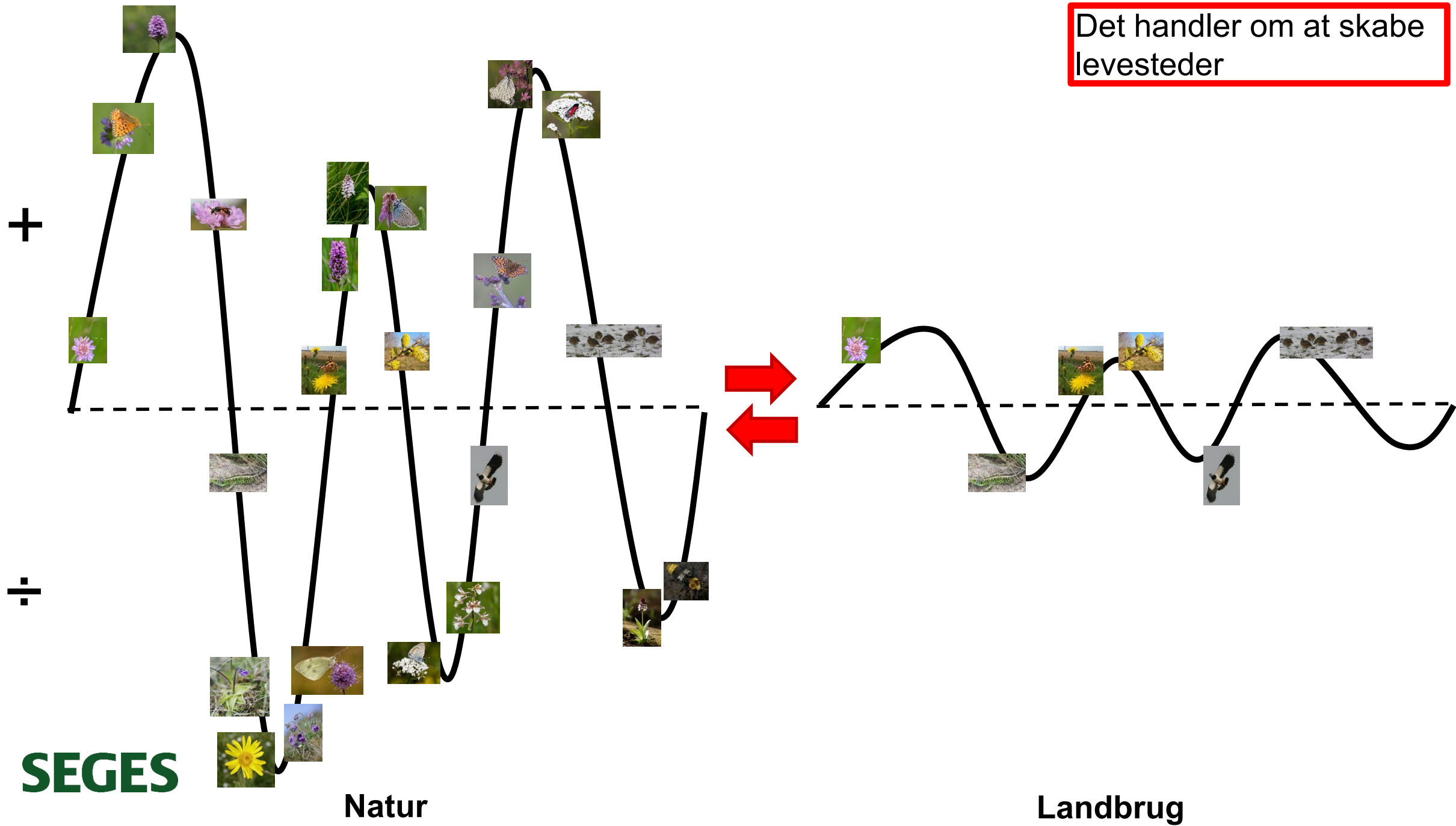

Guldblomme og bølleblåfugl

Landmanden som arealforvalter

Det handler om at skabe
levesteder

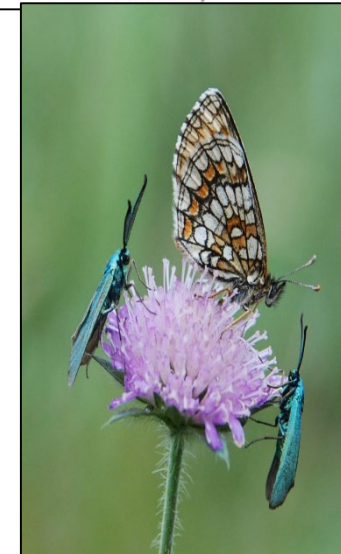
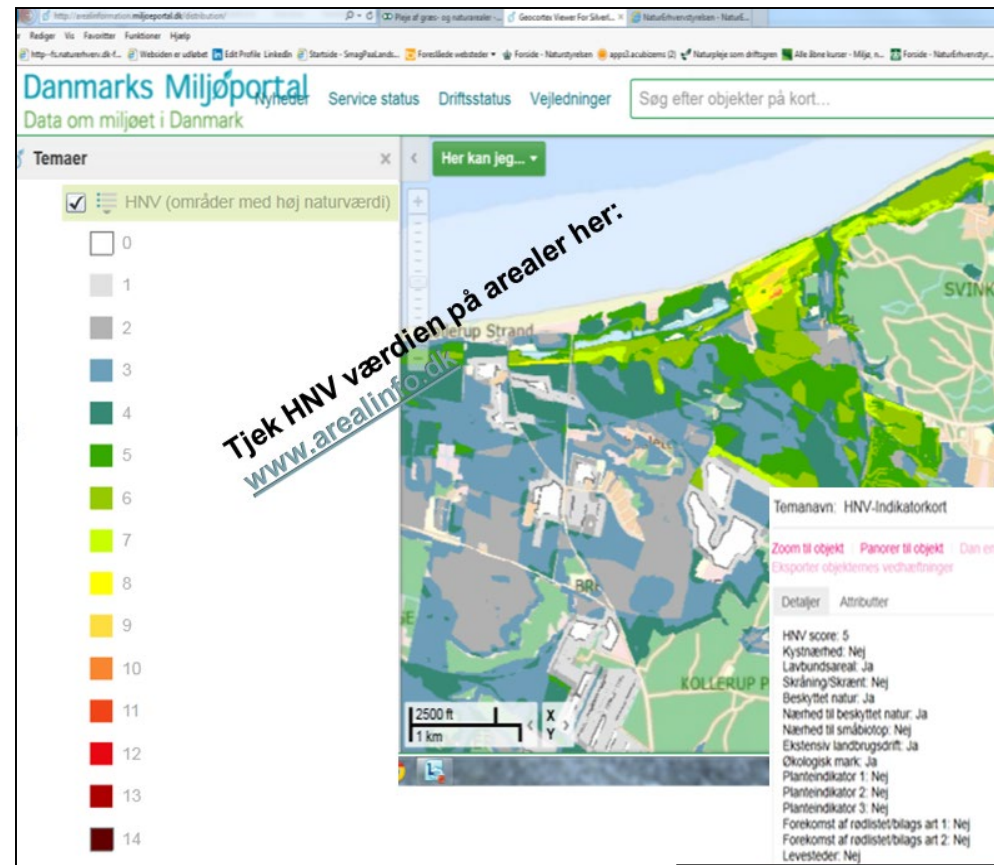
Høj naturværdi

Alle lysåbne arealer vurderes ud fra 14 forskellige parametre og tildeles en score fra 0 – 13 ud fra følgende kriterier

- Kystnærhed
- Lavbundsareal
- Skråning/Skrænt
- Beskyttet natur
- Nærhed til beskyttet natur
- Nærhed til småbiotop
- Ekstensiv landbrugsdrift
- Økologisk mark

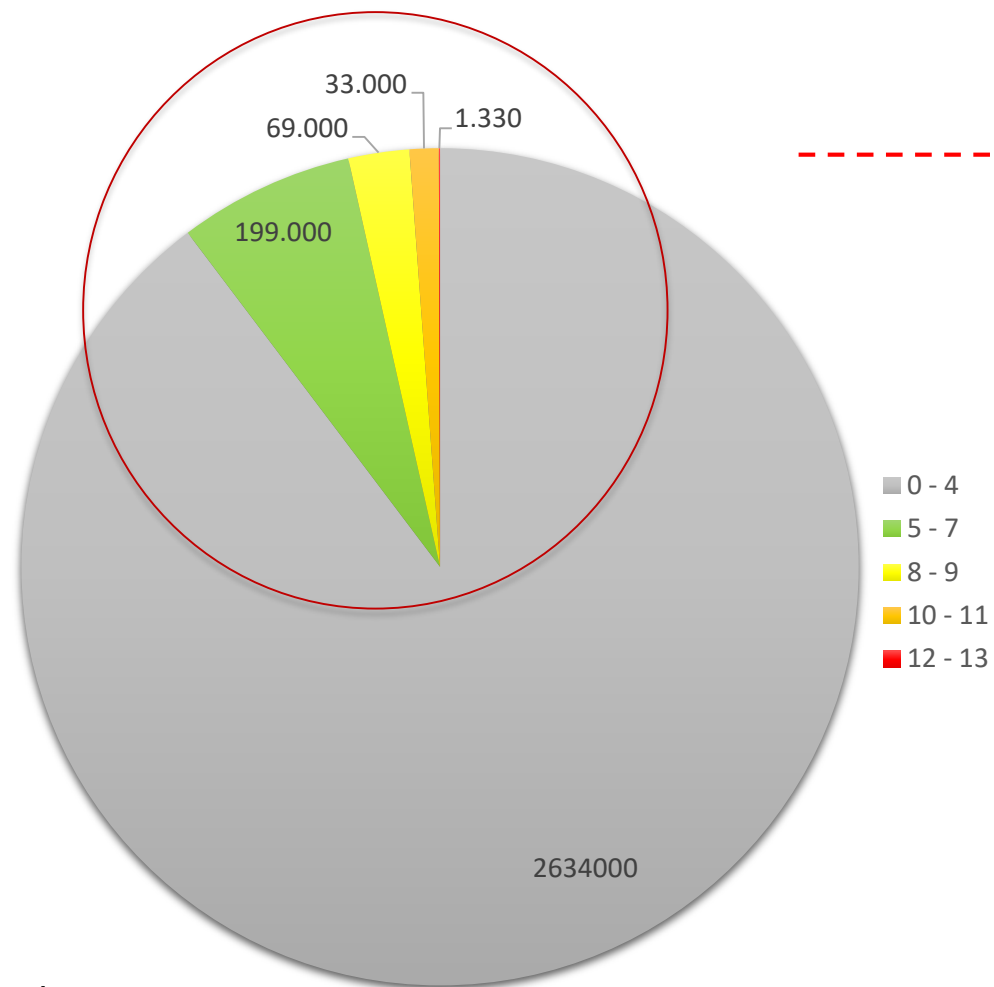
- Planteindikator 1
- Planteindikator 2
- Planteindikator 3
- Forekomst af rødlistet/bilags art 1
- Forekomst af rødlistet/bilags art 2
- Forekomst af rødlistet/bilags art 3

SEGES

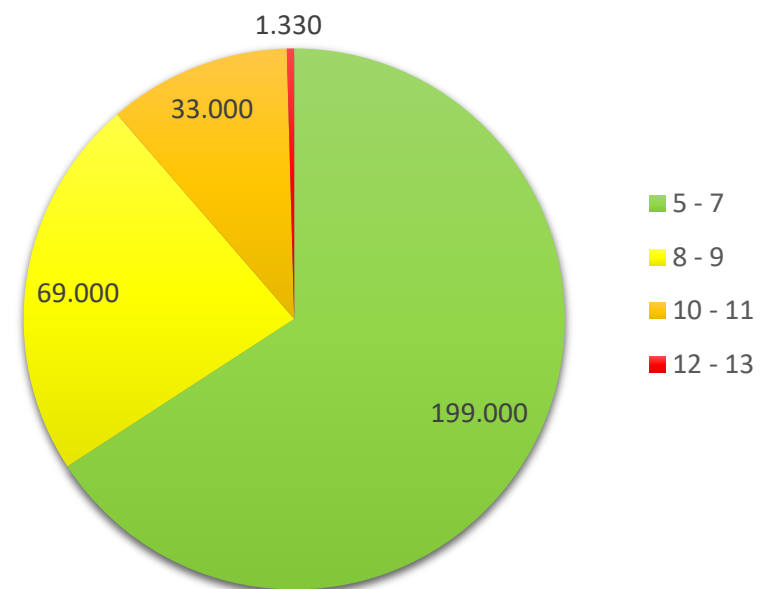

Naturværdi fordelt på areal (ha)

Alle arealer (HNV 0-13)

HNV 5 - 13

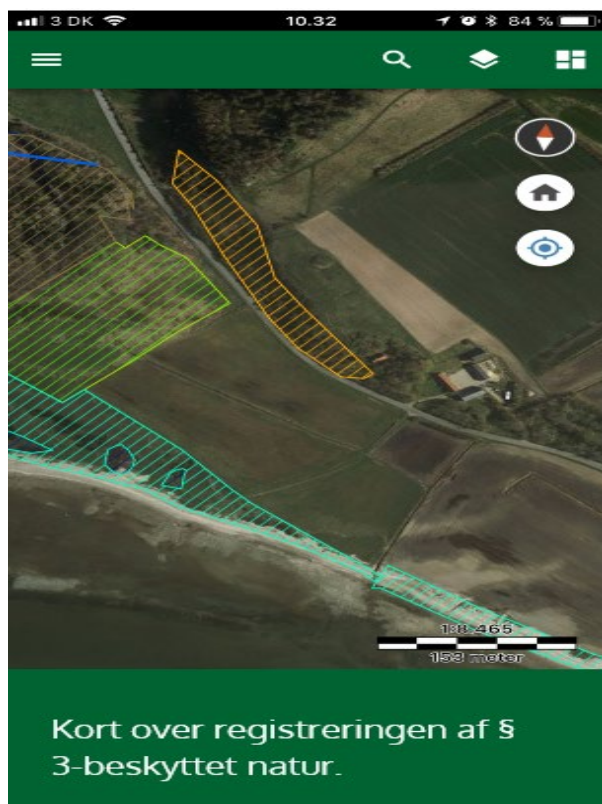

Let tilgængelig viden om natur

Appen for beskyttet natur

Appen for beskyttet natur
Søg info om naturen når du står derude.

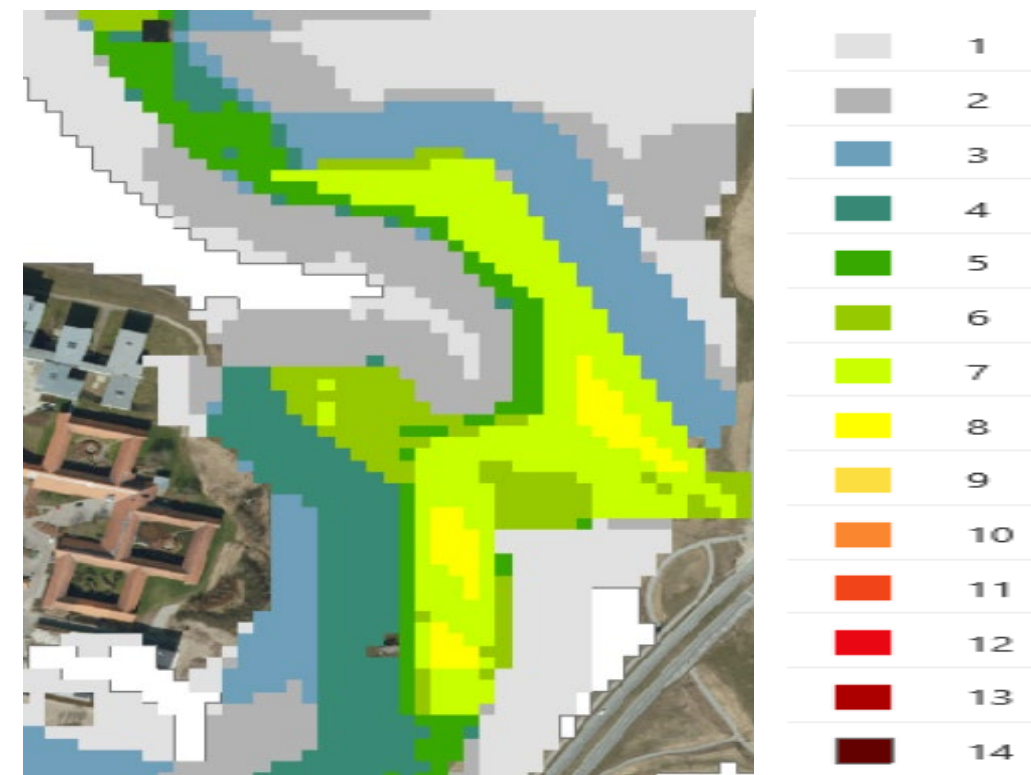

SEGES

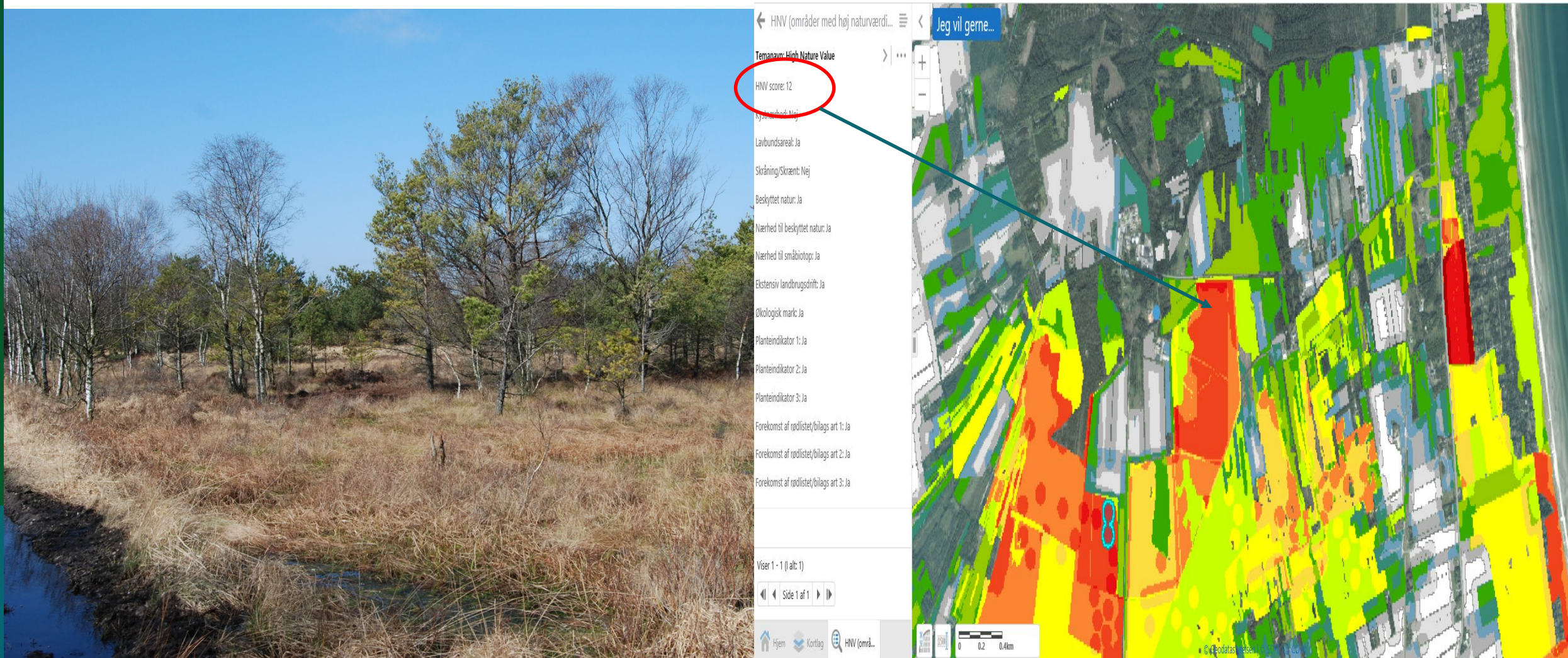
Kort over registreringen af §
3-beskyttet natur.

HNV-score

High Nature Value (HNV) er en indikator for et areals naturværdi og bruges til at prioritere naturplejeindsatsen. En høj HNV-værdi indikerer høj naturværdi.

Pluk de lavt hængende frugter

Naturpleje som driftsgren

Fokus på kvalitet og den gode historie

21

Behov for mere viden om natur

- Mange landmænd mangler grundlæggende viden om den natur de plejer
- Mange ønsker mere viden, mens andre mener at det må være myndighedernes ansvar
- De fleste kender ikke de plante- og dyrearter der er på deres arealer
- De fleste ved ikke om den pleje de gennemfører er god for naturen
- Bekymring for om betingelser i plejegræs tilsagn kan overholdes

**Fokus på en indsats der virker – også for naturen.
Det handler om optimalt samspil mellem natur, dyr og tilskud**

Det skal være sjovt at være naturplejer

Komplekse problemstillinger

- Konflikt mellem kødproduktion og naturmål
- Komplekse tilskudsregler, som kræver stor indsigt. Sommergræsning er ikke altid den bedste løsning, men nødvendigt for at kontrollen kan overholdes
- Behov for overordnet planlægning – antal dyr, arealer og tilskud
- Kræver individuelle løsninger

Projekt: Fokusplaner – en prioriteret indsats for den mest værdifulde natur

Erfaring:

- Direkte rådgivning til dem der forvalter den mest værdifulde natur er afgørende

Mål:

- Landmanden får viden om hvilke særlige sjældne og truede arter der er og hvilke hensyn der skal tages til disse arter
- Landmanden får overblik over hvad der går godt - og hvad der kan gøres bedre

FOKUSPLAN ODDERDAM ENGE

FOTOGRAF: ANNE BRILAND ISHEDSEN, SEGES

AREALER BESI GT IG ET DEN 4. JULI 2017

AKTØRER

Arealets navn	Odderdam enge
Lodsejer	Naturstyrelsen (Niels Worm)
Dyreholder	Bo U. Hansen
Kommune	Hillered kommune (deltog ikke)
Rådgiver	Andreas Høll
SEGES	Anne Eskildsen & Heidi Holbeck
	Har udarbejdet fokusplanerne med indspil fra ovenstående aktører samt Kristian Graubæk (NST Mør)

FOKUSARTER - ODDERDAM ENGE

FOTOGRAF: LARS BRINDUM

ENGFERLEMORSOMMERFUGL (VU)
Denne smukke perlemorsommerfugl kan være svær at genkende. Vingeoversiden er karakteristisk med små pletter og en tydelig sort kant, mens undersiden har lyse gullige perlemorspletter. Arten er specielt knyttet til nærtliggende moser og enge, hvor almindelig mjødurt er til stede. Artens larver ægger på mjødurtens blade, hvor de også overvintrer. Engferlemorsommerfugl har oplevet en tilbagegang og findes i dag få steder på Øerne, arten er sjældent.

FOTOGRAF: COLLEEN RIX

REDRYGETTORN SKADE (LQ)
Med den rødbrune ryg og sorte masker er redrygget tornskade en sjov fugl som er i landet fra maj til september. Arten yngler på lyse åbne overdrev og græsningseenge, hvor den primært lever af insekter. Redrygget tornskade er almindelig, forekomsten er de sidste år øget i Vestdanmark og gået kraftigt tilbage i Østdanmark.

FOTOGRAF: COLLEEN RIX

KAMIDSEL (LQ)
Den 80-150 cm høje kamidsel er stift opretstående med mørke røde blomster i tætte klumper i spidsen af stængelen. Helle planten er stærkt tålsomt, og kan derved forveksles med andre tidsler. Kamidsel groer på fugtige steder som kaar, enge, moser og skovrydninger. Arten blomster fra juni til august og er almindelig i hele landet.

FOTOGRAF: ANNE BRILAND ISHEDSEN, SEGES

ALMINDELIG MJØDURT (LQ)
Fra juni til august ses og dufter den fine gulligvide blomstersand, blomsterne har en aromatisk duft og kan bruges under mjødbygning. Almindelig mjødurt er en flerårig urt og kan blive op til 1 meter høj. Arten vokser i nærtliggende og våde områder, fx kaar, enge, langs åbædder og kløfter. Almindelig mjødurt er almindelig i hele landet.

FOTOGRAF: VIKTOR MATHIAS

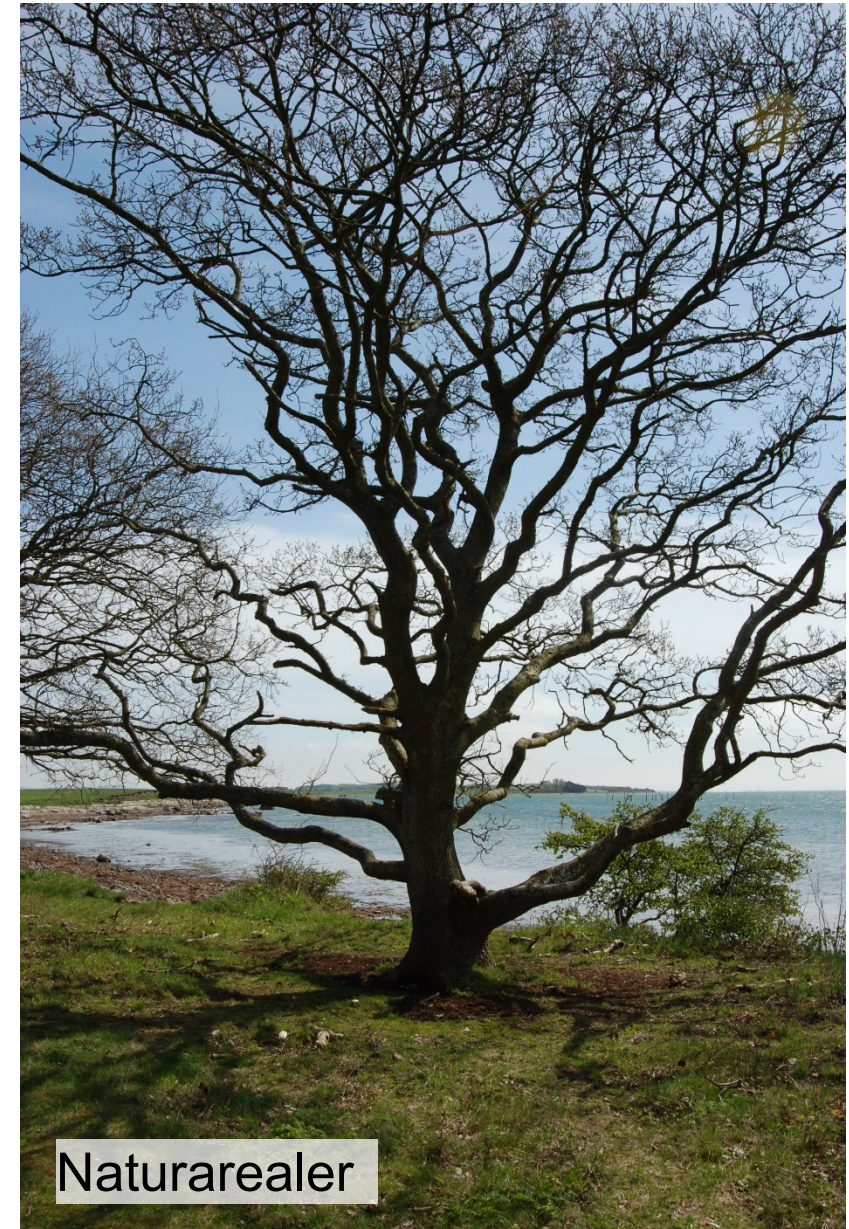
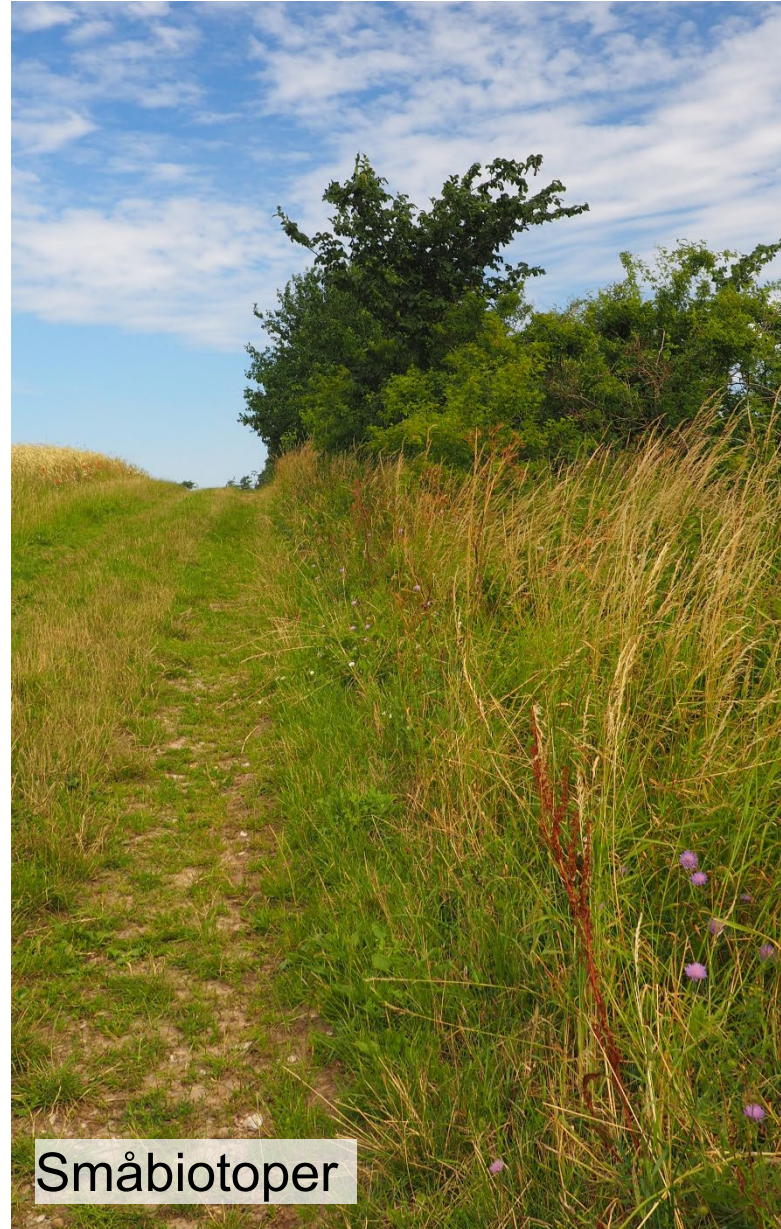
MAJGØGEURT (LQ)
Majgøgeurt er en af de tidligste blomstrende orkideer, der i maj-juni har store, smukke hvide blomster. Den har ofte mørke pletter på oversiden af bladene. Vokser på fugtig, kalkholdig bund, især græsede enge med varierende valdpåvirkning. Generelt møder man kun orkideer de steder, hvor der hverken sprøjtes, gødes eller drænes. På grund af orkidernes særlige krav til leveværet er de fleste arter herhjemme i dag sjældne. Planten er rødlistet.

FOTOGRAF: COLLEEN RIX

TORMENTIL (LQ)
Tormentilens små gule blomster lyser op i landskabet. Arten har en kraftig stængel som er rød indvendigt. Tormentil kan forveksles med potentillaer, men arten har kun 4 kronblade i stedet for 5. Den vokser på sur bund og kan tilpasse sig fugtig til mere tørre steder, fx heide, enge, og morbund i skove. Tormentil blomster i juni til august og er almindelig i Danmark.

Omdriftsarealer og småbiotoper

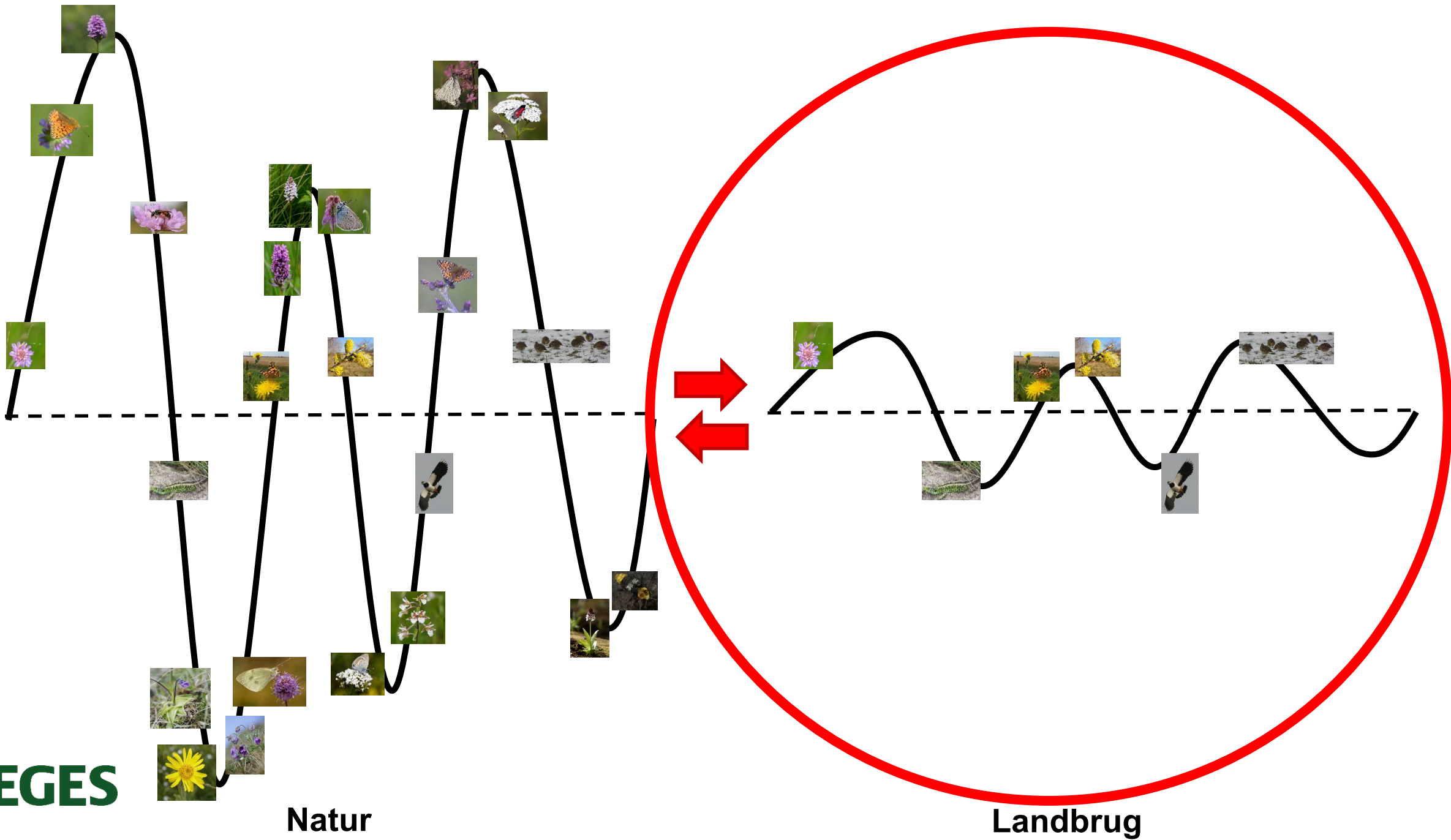
+

-

SEGES

Natur

Landbrug

**De arter der er i agerlandet er også i naturen
– men sjældent omvendt**

Tiltag i og omkring dyrkningsfladen

Naturtjek - Viden i spil

- hvor er den mest værdifulde natur på bedriften?

Hvad er en god naturindsats?

Findes der et vejledningsværktøj?

Vi har afprøvet en model
NATURTJEK
Naturmanual på bedriftsniveau

Hvad er vigtigst at passe på?

Hvordan får man mere natur?

SEGES

1:1-rådgivning og
kortlægning

Naturscorekort

Foto: Heidi Holbeck, SEGES

Naturscorekort

Gør det der er nemmest og virker bedst

Scoren: En værdisætning af et areal som levested.

1 – 10 point. Gode levesteder scorer højt.

Tommelfingerregel:

Jo ældre desto bedre (kontinuitet)

SEGES

Naturområder	Mulige points (registrer kun tiltaget én gang)	Points for din ejendom
Artsrigt overdrev/eng/hede/klithede/strandeng med blomster igennem hele sæsonen	10	
Fugtigt område med eng-/moseplanter og med blomster igennem hele sæsonen	8	
Sø/vandhul med artsrig og naturlig kantvegetation, herunder gerne pil	5	
Naturligt slynget vandløb med bræmmer	7	
Skovbryn med blomstrende træer og buske	10	
Græsningsskov eller skov uden skovdrift	9	
Permanente småbiotoper		
Blomstrende vejkant/markvej med vilde arter (mange arter, flere end 5)	8	
Blomstrende vejkant/markvej med vilde arter (få arter, færre end 5)	5	
Levende hegn med flere arter af blomstrende træer og buske	7	
Blottet og næringsfattig mineraljord	8	
Stendige/bunker	7	
Veterantræ (gammelt, stort træ gerne med hulheder)	7	
Dødt ved (kvas, stubbe, grene)	8	
Sydvendte næringsfattige skrænter	10	
Jorddiger	6	
Råstofgrave	10	
Nye levende hegn med blomstrende træer/buske (første 5 år)	3	
Etablering af vandhul	5	
Etablering af stenbunke/næringsfattig jordbunke	3	
Udtagning af tørre arealer	5	
Udtagning af fugtige arealer	3	
Markarealer (kortvarige tiltag)		
Brakmarker med naturlig fremspiring	2	
Blomsterbrak med udsåning af flere arter	2	
Etablering af stribe med naturlig fremspiring	2	
Etablering af blomsterstribe med flere arter	1	
Etablering af insektvold	1	
Etablering af lærkeplet	1	
Halmballe/bi-hotel i markskel (min. 3- 5 år)	2	
Barjordsstriber	1	
Driftsformer		
Helårsgræsning uden tilskudsfodring	10	
Ekstensiv sommergræsning (hvor blomsterne ikke "snises an" 63)	8	

**Hvor er den værdifulde natur på din bedrift
og hvor kan du gøre den største forskel for naturen?**

Naturtjek på landbrugsbedrifter

blomstrende vejkant (>5 arter)

Foto: Andrea Oddershede, SEGES

eng med græssende dyr

gamle pilekrat

stående døde træer

sø med naturlig vegetation

forladt råstofgrav

Anbefaling: Permanent udtagning af arealer med stor randpåvirkning op mod værdifuld natur

Udtage arealer til permanent natur

Hvorfor er der ikke bare en sø her?

På de rigtige arealer kan udviklingen mod god natur gå hurtigt

Tag f.eks. udgangspunkt i de ca. 17.000 ha i de 20-årige ordninger, som udløber over de næste år.

Anbefaling: Lad de gamle pilekrat stå

L&F' bi-kampagne

13.06.18

Af Anne Fabricius / Seniorkonsulent

10 bivenlige anbefalinger, som skal hjælpe de vilde bier til bestøvning

Landbrug og Fødevarer har netop lanceret en kampagne med 10 bivenlige anbefalinger, som skal sikre de vilde biers overlevelse. Frilandsafgrøderne har brug for bestøvning, og derfor bakker Dansk Gartneri op om kampagnen.

Gartnerierne har brug for effektive bestøvende insekter. De vilde bier er bare nogle af dem, men de har det hårdt, fordi fødegrundlaget er begrænset i perioder af året. En sund biodiversitet af insekter og planter bidrager til en rig natur. Bestøvning udgør en betydelig værdi for visse højbær- og afgrøder. Derfor har Landbrug og Fødevarer lanceret en kampagne med 10 anbefalinger, som skal hjælpe de vilde bestøvere.

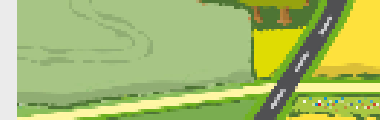
De 10 anbefalinger er følgende:

1. Bevar og plej biotoper – også de små ved veje, skel, remiser og grøftekanter m.m.
2. Udtag arealer permanent til natur.
3. Slå ikke vejrabatter og brakarealer, så længe der er blomstrende ukrudtsarter. Der er regler for slåtider.
4. Sørg for, at der ikke sker spild og afdrift til arealer, hvor pesticider ikke er tiltænkt.
5. Plej eksisterende naturarealer som overdrev og enge.
6. Bevar gamle træer i læhegn.
7. Lav blomsterstriber.
8. Etabler naturlige bihoteller ved at lade sten og halmballer henfalde i hegn.
9. Efterlad død ved, og lad kvas ligge i læhegn og biotoper.
10. Plant hjemmehørende hvidblomstrede buske og træer i læhegn. Kig eventuelt på www.plantevalg.dk for at blive inspireret til valg af hjemmehørende arter.

1

Bevar og pas på småbiotoperne i agerlandet – markveje, riger, markskel, læhegn, remiser, grøftekanter og vejrabatter kan være gode levesteder for bierne.

2

Udtag arealer permanent til natur i et længere af eksisterende naturarealer, fx ukrudte hjørner af marker. Gerne solspåneret og på tør og sandet jord.

3

Slå ikke vejrabatter, grøfter, markskel og brak- eller græsarealer når blomstrende blomster. Vær dog opmærksom på slåningsdato i landbrugsordninger.

4

Sørg for, at der ikke sker spild og afdrift til naturområder og småbiotoper, når du gødsker og sprøjter – fx ved at holde afstand.

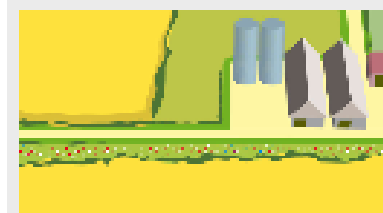
5

Pas på og plej eksisterende naturarealer såsom overdrev, enge og heder med ekstensiv græsning eller hedelet, så der er blomster igennem hele sæsonen.

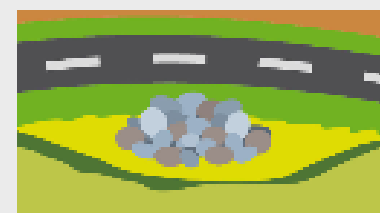
6

Bevar de gamle træer i læhegn, markskel og andre steder på din ejendom.

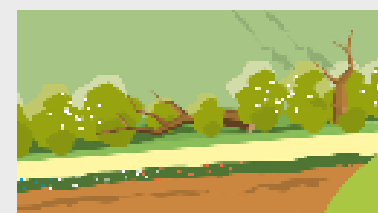
7

Lav blomsterstriber eller blomsterbænk på din andelsjord – lad dem gerne ligge flere år og omlæg strategisk så du undgår at pløje hele striben op på én gang.

8

Etabler naturlige "bihoteller" – udlæg ls bunker med græs eller sten eller læg en halmballe til høvl i læhegn.

9

Efterlad dødt ved og led i græs og kvas lige i læhegn eller andre småbiotoper eller heksker.

Behov for prioritering af natur til natur

Der bør være større fokus på:

- At få fastlagt værdi og mål for naturen
- At landmænd får bedre overblik over prioritering af arealer og den indsats der skal til
- At finde løsninger, hvor der er konflikter mellem drift, tilskud, dyr og naturhensyn

Mål:

At landmænd er stolte over deres natur – og kan se naturindsatsen som en integreret del af at være landmand

At den indsats der bliver gjort virker for naturen

SEGES

Foto: Heidi Holbeck

Tak for opmærksomheden

SEGES

